

Red Barnet 29/05/2009

Red Barnet-notat: -om regeringens plan om at sende afviste irakiske familier til Irak

Red Barnet ønsker med dette notat at bringe børneperspektivet ind i debatten om den danske regerings beslutning om at tvangshjemsende de afviste irakiske asylbørn og deres familier. Med udgangspunkt i Red Barnets mangeårige erfaringer i Danmark og resten af verden stiller organisationen sin viden til rådighed for politikere, embedsfolk og meningsdannere. Således samler notatet facts og relevante børnefaglige vinkler på sagen.

Red Barnet præsenterer en række retslige, psykologiske såvel som børnefaglige argumenter for, at de irakiske familier skal blive i Danmark:

1. **Danmark krænker de irakiske asylbørns rettigheder**
2. **'Det svenske eksempel' kan ikke bruges i Danmark**
3. **De irakiske familier kan få og skal have humanitært ophold**
4. **Situationen for børns rettigheder i Irak er alarmerende og kan få fatale konsekvenser for børnenes udvikling**
5. **Aldrig mere igen...**

Ad 1. De irakiske asylbørns rettigheder krænkes

Den 7. maj offentliggjorde ti børnerettighedsorganisationer en rapport om børns rettigheder i Danmark, som sendes til FN's Børnekomité. Rapporten peger på områder, hvor vi mener, børns rettigheder krænkes. Red Barnet var medudgiver af rapporten. Samme dag udkom Børnerådet også med deres rapport om samme emne.

Alle organisationerne var enige om, at børn i asylsøgende familier i Danmark er en af de grupper af børn, der i særlig grad har fået deres rettigheder krænket under deres barndom i Danmark. Derfor var vi også enige om at anbefale, at børn, der har ventet så lang tid på udsendelse fra Danmark, som de irakiske børn har, skal have permanent ophold i Danmark sammen med deres familier. Anbefalingen fra de ti organisationer var, at asylsøgende familier modtager ophold efter et år, hvis det ikke har været muligt at hjemsende dem.

Efterfølgende har den danske regering sikret sig en aftale, der gør det muligt at hjemsende samtlige irakere, der er i aktuel udsendelsesposition – inklusiv ni familier, der tilsammen har 21 børn.

Red Barnet mener, det er en fortsættelse af en lang række krænkelser mod disse børn at udsende dem og et brud på Børnekonventionen. Barnets tarv skal komme i første række i afgørelser, der vedrører barnet. Vi mener ikke, at nogen myndighed har foretaget en undersøgelse af disse børns tarv i forbindelse med beslutningen om tvangsudsendelse. Og vi er overbeviste om, at uvildige med børnefaglig viden og ekspertise, der måtte foretage sådan en undersøgelse, vil nå frem til, at det *ikke* er at varetage disse børns tarv at sende dem til Irak efter alle disse år. Red Barnet mener, at de irakiske børns barndom i alt for stor usikkerhed i sig selv bør give familierne ret til at blive i Danmark. Det har nemlig været Danmarks pligt at sikre disse børn et liv i udvikling. Den danske stat skulle på alle måder have taget forholdsregler for at beskytte børnene mod forsømmelig behandling (ifølge Børnekonventionen (herefter BRK) art. 19). Alle børn, der f.eks. har været udsat for enhver form for forsømmelse, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf eller væbnede konflikter har ret til helbredelse og resocialisering (BRK art. 39). Det er den danske stat, der skal træffe alle passende forholdsregler for, at en sådan helbredelse og resocialisering finder sted i omgivelser, der fremmer barnets sundhed, respekt og værdighed.

I stedet taler vi nu om de børn, hvis dårlige psykiske tilstand ikke kun er et resultat af tidligere traumatiske oplevelser, men i mange tilfælde også af den lange opholdstid i asylcentre og de mange flytninger mellem forskellige asylcentre¹. Det drejer sig om mere end 1/3 af de 4-16-årige børn². For børn, der har været asylsøgende mere end et år, er risikoen for psykisk mistroivsel øget³. Det er børn, hvis forældre har været under stor psykisk belastning og ofte udviklet psykiske og fysiske lidelser. Forældrenes kolossale mistroivsel er et af børnenes største problemer.

Det er Red Barnets holdning, at argumenter som, at 'forældrene jo bare kunne rejse hjem til Irak', ikke bare er misvisende, men i princippet også sagen helt uvedkommende. Sagen er, at Danmark er forpligtet til at se sagen i børnehøjde. Og en meget stor del af de irakiske børn, som regeringen nu vil sende hjem, har fysiske skavanker, lider af mareridt, angst og usikkerhed. Lidelser, som børn med støtte og hjælp måske kan overvinde, men kun hvis de oplever, at det hele har været til gavn for noget – i deres tilfælde at situationen ender lykkeligt og de får ophold i Danmark. Et negativt slutresultat vil i sig selv kunne knække dem fuldstændigt.

Havde man set sagerne fra børnenes perspektiv, havde familierne fået ophold for længst.

¹ Den gennemsnitlige opholdstid i asylcentrene var i 2007 på tre år og en måned. Nogle familier og enkelt-personer har opholdt sig i op til 10 år i danske asylcentre (Tal fra Udlændingetjenesten).

² Signe Smith Nielsen m.fl., 2007.

³ S.S. Nielsen m.fl., 2008.

Ad 2: Det svenske eksempel kan ikke bruges i Danmark

Ifølge Statsministeren er den aftale, der er indgået med det irakiske styre magen til den, som svenskerne har haft siden 2008. Red Barnet vil gerne pointere, at der forud for indgåelsen af hjemsendelsesaftalen har været stor forskel på, hvordan den svenske og den danske stat har håndteret den periode, hvor det ikke var muligt at tvangshjemsende de irakiske familier.

I Sverige lavede man en *midlertidig lov* i 2005-2006, der gav ophold til mange irakere, der havde modtaget afslag på asyl. 96 procent af de, der ikke kunne tvangsmæssigt tilbagesendes, fik ophold, blandt disse var irakere en af de største grupper. En anden hovedbegrundelse for at få ophold under denne midlertidige lov i Sverige var hensynet til børnenes tarv: Der blev nemlig taget særligt hensyn til børnenes sociale situation, ventetiden i Sverige, tilknytningen til Sverige og risikoen for at børnenes sundhed og udvikling kunne blive skadet. Den væsentligste grund til at børnefamilier ikke fik ophold (76 % af de, der søgte, fik ophold) var, at deres ventetid ikke havde været lang. I alt fik flere end 4000 børn permanent ophold under denne lov. Det vil sige, at de børnefamilier, som Sverige i dag måtte sende tilbage til Irak, *ikke* omfatter børn, der har ventet i Sverige i mange år – de børn har nemlig fået ophold i Sverige for to til tre år siden⁴.

Ad 3: De irakiske familier skal have humanitært ophold

I debatten om hjemsendelsen af irakerne har man fremført argumentet om, at det vil have uoverskuelige juridiske konsekvenser at lade de afviste asylansøgere blive, og at det er uholdbart for retssamfundet, hvis det lønner sig at demonstrere sig til ophold ved at tage ophold i en dansk kirke. I Red Barnet mener vi ikke, at det på nogen måde vil være til skade for det danske retssystem at give de irakiske børnefamilier, der har opholdt sig mange år i Danmark ophold – tværtimod.

Det, der skader det danske retssamfund er for det første, at hensynet til barnets tarv ikke er blevet inddraget allerede, da forældrene fik afslag på asyl. Børnekonventionen er ikke indarbejdet i dansk lov, men princippet om barnets tarv er en fundamental del af dansk socialpraksis og lovgivning og bør også omfatte udenlandske børn, der opholder sig i Danmark.

Vi kan naturligvis ikke med konventionernes opbakning hævde, at børnefamilier skal have ophold i Danmark, blot fordi der er børn i familien. Men vi kan forvente, at hensynet til

⁴ <http://www.migrationsverket.se/søg> ” Resultat av den tillfälliga lagen om prövning av beslut om av- och utvisning”.

barnets tarv indgår i en udsendelsesbeslutning. Den danske retspraksis tilskriver, at de retsanvendende myndigheder i tilfælde af en tilsyneladende konflikt mellem en dansk lovbestemmelse og en konventionsbestemmelse fortolker dansk ret i overensstemmelse med konventionen, således at sådanne konflikter fjernes eller undgås. Derfor bør hensynet til barnets tarv indgå i *alle* afgørelser.

For det andet skal børnefamilierne i den *konkrete situation* have ophold i Danmark, fordi den danske stat vurderer, at børnene har behov for dansk beskyttelse. Denne vurdering af barnets tarv bør i den konkrete ulykkelige situation foretages under den gældende danske lovgivning for humanitært ophold, som ministeren træffer afgørelser om. Ministeriets praksis i forbindelse med meddelelser om humanitær opholdstilladelse har løbende måtte tilpasse sig de konkret historiske udviklinger og behov for at meddele humanitært ophold – den er løbene blevet præciseret og korrigeret - og Folketinget er sideløbende blevet informeret om ændringer i forhold til praksis⁵.

Iflg. lovgivningen beror det på et skøn, om der er særlige humanitære hensyn, der kan begrunde opholdstilladelse. Der er dog en række hensyn, der indgår i en sådan vurdering – bl.a. udlændingens tilknytning til Danmark, udlændingens personlige forhold, manglende eller ringe tilknytning til hjemlandet - selvom det i praksis oftest har været helbredsmæssige hensyn, der har medført humanitært ophold. Den danske praksis er restriktiv og en meddelelse om humanitært ophold har ifølge lovgivningen undtagelsens karakter.

Red Barnet mener som nævnt, at de irakiske asylbørns situation er en *særlig situation og et særligt tilfælde*. I vurderingen af at deres familier bør få tildelt humanitært ophold – og dermed får sikret deres tarv – bør indgå overvejelser over en *kombination* af en lang række omstændigheder:

- Vi taler om børn, der har levet det meste af eller hele deres barndom i Danmark; de taler dansk og ser sig selv som en del af det danske samfund. Mange af børnene har *ingen eller ringe tilknytning til hjemlandet*.
- Mange af dem er psykisk medtaget og deres forældre er så nedbrudte, at de ikke umiddelbart vil kunne forsørge deres børn efter hjemkomst.
- Derudover er situationen i hjemlandet så usikker og forholdene er *stærkt uforudsigelige*.

Ad 4: Situationen for børns rettigheder i Irak er alarmerende og kan få fatale konsekvenser for børnenes udvikling

Selv i et land, hvor der er sluttet fred for nylig, er børn særligt udsatte. Her er sikkerhedssituationen stadig ustabil, og samfundets strukturer og moral er ofte nedbrudt.

⁵ Ministeriet for Flygtninge Indvandrere og Integration, Notat om Integrationsministeriets praksis for meddelelse af humanitær opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 b, stk.1; 6. april 2006.

Derfor definerer børnerettighedsorganisationer som Red Barnet, at børn i disse lande også er berørt af krig og konflikt.

Ifølge FN's Generalsekretær er situationen for børn i Irak stærkt bekymrende:

*"(T)he continuing conflict and resulting psycho-social impact of violence and deprivation on millions of Iraqi children is of tremendous concern. Violations against children are being committed on a large scale and include child recruitment, attacks on schools and hospitals, killing and maiming by indiscriminate attacks and lack of humanitarian access due to insecure conditions."*⁶

UNHCR's rapport med guidelines for irakiske asylansøgere's behov for international beskyttelse fra 2009 omtaler særskilt børns situation i Irak⁷. Af den fremgår det at:

- Vold mod børn fortsat en stor del af hverdagen i Irak. Børn bliver fortsat dræbt og såret af miner og bomber. Børn mister forældre og søskende pga. af volden. Der er ligeledes stigende vold i hjemmene pga. det høje stressniveau i familierne.
- Et stort antal børn er ramt af psykiske traumer som følge af krigen.
- Mange børn har ikke adgang til sundhedsvæsen.
- Et stort antal børn kommer ikke i skole, dels fordi fattigdom i familien tvinger børnene til at arbejde, men også pga. manglende sikkerhed.
- Børnearbejde er meget udbredt i Irak, da arbejdsløsheden er høj blandt de voksne. Mange mødre befinder sig desuden i en situation som ene-forsørgere efter at have mistet deres mænd i krigen. Særligt tilbagevendte flygtningebørn (hele 41% af de tilbagevendte flygtningebørn) må arbejde for at hjælpe familien.

At situationen for børns rettigheder i Irak er alarmerende og kan få fatale konsekvenser for børnenes udvikling beskrives yderligere i en grundig analyse af situationen for børn i Irak, som det engelske Red Barnet har udgivet⁸.

Undersøgelsen fra oktober 2008 analyserer forholdene i ni regioner i Irak - inklusiv regioner som Bagdad og Kirkuk - set fra et børnerettighedsperspektiv.

Rapporten viser, at børn ikke kan garanteres beskyttelse i Irak. Vold og voldsklimaet er den største trussel, som børn i Irak står overfor i dag (og børn i Irak er nogle af de mest voldsudsatte i hele verden). De seneste to årtiers ødelæggelse af samfundets

⁶ UN Security Council, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), p. 8.

⁷ UNHCR, UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, April 2009, VII.H.

⁸ Iraq – a Child Rights Situation Analysis, Save the Children UK, Oct. 2008.

sammenhængskraft og statens manglende evne til at beskytte børns rettigheder betyder, at børns udsathed for vold er en umiddelbar og kritisk faktor, som vil have både kort- og langsigtede konsekvenser for børnene i Irak.

Børn forholder sig til den konkrete situation, de er i, og derfor beskriver børn i Irak særligt den nære vold i hjemmet og skolerne som det, der påvirker dem allermost. Normaliseringen af vold bidrager til, at ingen ansvarspersoner – fra forældre, familie, skolepersonale og arbejdsgivere til regeringsmyndigheder – formår at beskytte børnene.

Studiet viser endvidere, at volden har efterladt børnene i Irak pessimistiske og vrede. Deres mangel på håb trækker dem med ind i konflikten – efterlader dem i frustration og fører til, at de selv får udløb for deres frustrationer gennem vold.

Rapporten viser også, at et meget stort antal irakiske børn mangler adgang til helt basale rettigheder som uddannelse, sundhed, mad og leg:

Eksempelvis kommer et stort antal børn slet ikke i skole – særligt piger og børn i dyb fattigdom og fra områder, hvor der stadig er højt niveau af militær konflikt. Mange børn, der vender tilbage efter at have været internt fordrevne eller asylsøgende i andre lande, har problemer med at blive optaget i skolerne og oplever store sprogmæssige barrierer. I 2006 var der behov for 4500 nye skoler for at kunne dække det samlede behov – samt tusindvis af andre skoler, der skulle genopbygges eller restaureres.

Sundhedsmæssigt er situationen også alarmerende. Vandkvaliteten er bl.a. dårlig, mange steder er der ikke adgang til vand, og nedbrudte kloaksystemer øger børns risiko for sygdomme. Fire procent af befolkningen har alvorlige mentale sygdomme og ca. 20 % har mere almindelige psykiske lidelser – hele 47 % af børnene i Mosul og Bagdad lider af mentale forstyrrelser.

Ofte er der ikke huse til hjemkomne flygtninge – de er blevet ødelagt, overtaget af andre og områder har skiftet etnisk eller religiøs balance.

Familiernes desperate økonomiske situation (60 % arbejdsløshed, inflation og 5.6 mio. der lever under fattigdomsgrænsen) har tvunget børnene på arbejdsmarkedet, så de kan sikre deres egen og familiens overlevelse. Fattigdommen gør også børnene til lette ofre for militante militser.

Red Barnets børnepsykolog Anne-Sophie Dybdal er en del af det internationale beredskab, der arbejder med børn i krigs- og katastroferamte områder. Hun peger på, at summen af mange ekstreme belastninger generelt er direkte skadelige for børnenes udvikling.

- Vi er dybt bekymrede for de langsigtede konsekvenser. Vi ved, at sikkerhed, kvalitetsundervisning og trygge forældre er nogle af de afgørende betingelser for, at børn kan tilpasse sig en ny situation uden at udvikle varige skader, siger Anne-Sophie Dybdal.
- Der er en god grund til, at betingelserne for børns sunde udvikling – f.eks. sikkerhed, skolegang, familieliv osv. er stadfæstet som rettigheder.

Hun peger på, at en hjemsendelse kan underminere forældrenes forudsætninger for at være trygge, stabile forældre og at den voldskultur, der lige nu er en del af hverdagens Irak, kan få fatale konsekvenser for børnene.

- Børn, der vokser op i voldelige og brutaliserede miljøer, kompenserer ved selv at blive voldelige individer eller ved at lukke sig inde, blive passive og tilbageholdende uden engagement og indlevelse i andre mennesker og samfundet omkring dem. Det går udover børnenes selvværd og deres mentale udvikling. Derfor er der grund til at være dybt bekymret for, at endnu en belastning vil gøre børnene til voldelige og udemokratiske samfundsborgere.
- For børn spejler sig i de voksnes omgangsform. Hvis de vokser op med voldelige rollemodeller – som de efterligner og beundrer, så er der stor risiko for, at de selv udvikler en voldsidentitet, siger Dybdal.

De ovenstående forhold viser med al tydelighed, at Irak ikke er et sikkert land at sende irakiske børn, der er vokset op i Danmark, tilbage til.

Ad. 5: Aldrig mere igen...

Tilspidsningen af den ulykkelige situation som de 21 irakiske børn, der befinder sig i Danmark, viser endvidere, at den danske udlændingelov ikke garanterer udenlandske børn i Danmark deres rettigheder.

Red Barnet peger i dette dokument på, at den danske regering har mulighed for at ændre situationen og give de irakiske børn ro til trivsel.

Selvom de irakiske børn er i en helt særlig situation med den alt for lange ventetid i Danmark og situationen i Irak, hvor børns basale rettigheder ikke garanteres og hvor forældre eller andre myndighedsinstitutioner ikke kan garantere, at de kan beskytte børnene – viser

situationen dog også, at det er på høje tid at revurdere Udlændingeloven. Det er simpelthen en nødvendighed at loven gennemgås med lup for at undersøge, hvilke ændringer der skal til, for at den sikrer en ramme, der garanterer barnets tarv fremover.